

تذکیر پیامبر اعظم و امر عظیم در مقابلہ با محوریت قرآن

حجت الاسلام سید محمد عرفان شاہ الدین

❁ مقدمہ :

عظمت، برتری و فضیلت قرآن کریم بر سایر سخنان مانند برتری خداوند بر بندگانش می باشد. ^(۱)

این کلام پیامبر اعظم صلی اللہ علیہ وسلم است که قرآن از همه چیز جز خدا افضل است. ^(۲) پروردگار عالم که پیامبر عظیم الشان اسلام را خاتم و اشرف پیامبران خود قرارداد به تبع آن، امت اسلامی را اشرف امت های دیگر و قرآن را برنامه ای برای تعالی مسلمانان نازل فرمود تا با تمسک به آن، قله های رفیع انسانیت، عزت، سرفرازی و کمال را فتح نمایند و به سعادت مندی دنیا و آخرت برسند.

قرآن حبل المتین ناگسستگی و پویای الهی است که از منشأ عزت و حکمت آویخته شده است و اگر امت اسلام به این حبل المتین الهی تأسی و تمسک پیدا کند و با آن مأنوس و مرتبط و همراه گردد، به منازل عالیہ رشد و کمال خواهد رسید. اما متأسفانه قرآن کریم با تمامی شکوه و عظمت و کار آمدی اش نه تنها به

صورت شایسته حفظ و احیاء نشده بلکه در جوامع اسلامی با دست‌های پیدا و ناپیدای دشمنان مهجور و متروک مانده و اگر به قرآن هم پرداخته می‌شود، بیشتر به ظواهر و استفاده‌های ابزاری بوده تا استفاده محتوایی و عملیاتی از قرآن کریم.

در این مقاله ابتدا به مراتب مهجوریت قرآن کریم پرداخته و آنگاه راهبردها و راهکارهای تعلیمی پیامبراعظم و اهل بیت عصمت و طهارت علیهم‌السلام برای مقابله با مهجوریت قرآن کریم را مطرح نموده ایم؛ به امید آنکه در سال پیامبر اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم میثاقی مستمر و پایدار با رسول الله صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم ببندیم و متعهد به احیاء قرآن کریم در تمامی ابعاد و شئونش گردیم تا اسم ما جزو مهجورکنندگان قرآن، که رسول الله صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم از آنها شکوه و شکایت می‌کند، نباشد.

﴿وَقَالَ الرَّسُولُ يَا رَبِّ إِنَّ قَوْمِي اتَّخَذُوا هَذَا الْقُرْآنَ مَهْجُورًا﴾ (۳)

و در آن روز رسول الله صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در پیشگاه خداوند از امت شکوه و شکایت می‌کنند و می‌فرمایند: «بار الها تو آگاهی که امت من این قرآن بزرگ تو را به کلی متروک و رها کرده و پیرو افکار غیر الهی گشته اند.»

○ **کلید واژه:** مراتب مهجوریت قرآن کریم؛ نمودهای مهجوریت از زبان قرآن؛ راهکارها و راهبردهای پیامبر اعظم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم و اهل بیت علیهم‌السلام در مقابله با مهجوریت قرآن.

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

✦ مراتب مهجوریت قرآن کریم:

با دقت در متن جامعه در می‌یابیم که امروزه قرآن حتی در میان مسلمانان و جوامع اسلامی مهجور است، بعضی حتی جلد قرآن را ندیده و روزی یک بار به آیات آن نگاهی نمی‌کنند، بعضی توان تلاوت آن را ندارند، بعضی استماع و انصات* صحیحی ندارند بعضی از اسرار مفاهیم آن محروم اند و بعضی به آن

* انصات: سکوت برای گوش دادن

عمل نمی کنند و بهره برداری لازم از قرآن را ندراند این مهجوریت شکایت پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را در قیامت به دنبال دارد. که می فرماید:

« پروردگارا همانا قوم من این قرآن را کنار زدند. »^(۴)

اگر به سوی قرآن می رویم و نسبت به آن احساس بیگانگی و غربت داریم و حلاوت آن را درک نمی کنیم و فهم صحیح و کارآمدی از آیات در زندگی ما جاری نیست و موجبات تغییر و تحول در ما و زندگی ما نمی شود؛ باید بدانیم که هنوز خود را پاک و طاهر نساخته ایم و هنوز لیاقت مُصاحبت با قرآن را نیافته ایم. باید بدانیم که ما افکار غیرقرآنی خود و دیگران را برکلام الهی ترجیح می دهیم و به آن کلام الهی اعتماد و اطمینان نداریم.

باید بدانیم دریچه های قلب و روحمان را به سوی نور قرآن بسته ایم و صرفاً آن را لقلقه زبان کرده ایم.

باید بدانیم که خضوع و خشوع در برابر قرآن نداشته و صرف رفع تکلیف با آن مرتبط شده ایم .

باید بدانیم که قرآن، فقط کتاب تلاوت و تجوید و حفظ و مسابقه نیست و باید رابطه مان را با آن اصلاح کنیم.

قرآن مجموعه ای از آیات است و آیه به معنای نشانه است، نشانه برای نشان دادن راه است که انسان راه را برود ، نه آنکه پای نشانه بنشیند .

آنچه از تلاوت و ترتیل و تجوید مهم تر است، تدبیر و تفکر در آیات برای حرکت در مسیر الهی است. خداوند تدبیر در قرآن را لازم شمرده و کسانی را که اهل تدبیر نیستند، توبیخ کرده است. ﴿ أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبِ أَقْفَالِهَا ﴾^(۵) «آیا بر دلها قفل خورده است که در قرآن تدبیر نمی کنند.»

دستور تدبیر برای همه عصرها و نسل هاست تا کسی گمان نکند همه نکات قرآن را پیشینیان فهمیده اند و دیگر جایی برای تدبیر و تأمل نیست . قرآن باید محور عقیده ، عمل ، اخلاق ، سیاست ، اقتصاد ، جنگ ، صلح ، قانون و روابط ما باشد . «قرآن» را باید همانند «نماز» به پا داشت . خداوند درباره اهل کتاب می فرماید:

« اگر آنان تورات و انجیل و آنچه را که به سوی آنان نازل گردیده ، به پا دارند، از هر سو نعمت ها بر آنان سرازیر می شود.»^(۶)

با اینکه قرآن نا اهلان را به حیوان و جماد تشبیه کرده و کلماتی نظیر: **﴿کمثل الحمار﴾**^(۷)؛ **﴿کمثل الکتب﴾**^(۸)؛ **﴿کالانعام﴾**^(۹)؛ **﴿کالحجارة﴾**^(۱۰) درباره آنان به کار برده است ولی درباره کسانی که کتاب آسمانی را به پا نمی دارند، می فرماید: **﴿یا اهل الکتاب لستم علی شیء حتی تقيموا التوراة﴾**^(۱۱) « ای اهل کتاب ، هیچ و پوچید مگر آنکه کتاب آسمانی را به پا دارید. »

به راستی آیا ما قرآن را به پا داشته ایم؟ آیا راه و روش زندگی ما بر اساس قرآن است؟ چرا ما توصیه های خالقمان را نمی خوانیم و در آن تأمل نمی کنیم؟ رسول الله ﷺ فرموده اند: « هرکس از قرآن برگردد ناچار در آتش سقوط خواهد کرد.»^(۱۲)

﴿... ان قومی اتخذوا هذا القرآن مهجوراً﴾^(۱۳)

با بررسی آیات و روایات، مراتب مهجوریت قرآن کریم در جامعه بدین ترتیب است:

- ❖ مهجوریت جلد قرآن کریم.
- ❖ مهجوریت قرائت و تلاوت عاشقانه قرآن کریم.
- ❖ مهجوریت درک مفاهیم قرآن کریم.
- ❖ مهجوریت درک استماع و انصات صحیح قرآن کریم .
- ❖ مهجوریت تدبیر و تفکر در آیات قرآن کریم.
- ❖ مهجوریت عمل به آیات زندگی ساز قرآن کریم.
- ❖ مهجوریت بهره برداری عالمانه از قرآن و تولید فکر و اندیشه .

﴿وَالَّذِينَ يُمَسِّكُونَ بِالْكِتَابِ﴾^(۱۴)

قابل توجه است که مراتب تمسک و توسل به قرآن کریم در آیات روایات اینگونه ذکر شده است :

- اعتقاد و ایمان کامل به اعجاز، کمال، سلامت، تحدی و تبیان قرآن کریم.
- قرائت و تلاوت عاشقانه که موجب تغییر و تحول در انسان بشود.
- تدبیر و تفکر و اندیشه‌ورزی بر آیات و فهم صحیح از برنامه زندگی.
- عمل آگاهانه و منطبق با واقع از آیات و حیانی در متن زندگی فردی و اجتماعی.
- بهره‌برداری عالمانه از قرآن و تولید افکار و اندیشه‌های قرآنی.

﴿الَّذِينَ آتَيْنَاهُمُ الْكِتَابَ يَتْلُونَهُ حَقَّ تِلَاوَتِهِ﴾ (۱۵)

قرآن کریم مراتبی را که به عنوان حق تلاوت مطرح می‌سازد بدین ترتیب است:

- ترتیل آیات قرآن کریم (تلاوتی که استماع و انصات را در خود دارد).
  - تَفْقَهُ و تفکر بر معانی و مفاهیم آیات نورانی قرآن کریم.
  - تَعْلَمُ و یادگیری احکام و آداب قرآن کریم.
  - عمل به اوامر قرآن و پرهیز از نواهی قرآنی.
  - تعهد به حفظ حدود قرآن کریم.
- شایان توجه است که اگر مراتب تمسک به قرآن کریم و حق تلاوت آن محقق نگردد ما در مسیر مهجوریت و به حاشیه رانی قرآن از متن، حرکت کرده ایم.

❖ **نمودهای مهجوریت قرآن کریم از زبان قرآن:**

◆ **کتمان دلایل و حقایق روشن قرآنی:** *طاعات فریضی*

کسانی که آیات و بیانات روشن و هدایت آفرین قرآن کریم را کتمان می‌کنند و به آن کفر می‌ورزند:

﴿انَّ الَّذِينَ يَكْتُمُونَ مَا أَنْزَلْنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالْهُدَىٰ...﴾ (۱۶)

﴿انَّ الَّذِينَ يَكْفُرُونَ بِآيَاتِ اللَّهِ...﴾ (۱۷)

◆ **بی‌اعتنائی به احکام و اوامر قرآنی:**

و هنگامی که رسول الله ﷺ به سراغشان آمد و او با نشانه‌هایی که نزد آنها بود مطابقت داشت جمعی از آنان که به آنها قرآن داده شده بود کتاب خدا را پشت سر افکندند گوئی که هیچ از آن خبر ندارند.

﴿ وَلَمَّا جَاءَهُمْ رَسُولٌ مِّنْ عِنْدِ اللَّهِ مُصَدِّقٌ ... ﴾ (۱۸)

﴿ وَمَنْ يَكْفُرْ بِهِ فَاُولَئِكَ هُمُ الْخَاسِرُونَ ... ﴾ (۱۹)

♦ عدم خضوع و خشوع در برابر قرآن کریم :

آیا وقت آن نرسیده است که دلهای مؤمنان در برابر قرآن کریم و آنچه که از حق نازل گشته خاشع گردد و مانند کسانی نباشند که در گذشته به آنها کتاب آسمانی داده شد، سپس زمانی طولانی بر آنها گذشت و به جهت مهجوریت آیات آسمانی در بین مردم دچار قساوت قلب و فسق و فجور گشتند.

﴿ أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ ... ﴾ (۲۰)

♦ عدم تدبّر در آیات نورانی قرآن کریم :

آیا در قرآن تدبّر و تفکر نمی نمائید. تلاوتی که در آن تدبّر و تفکر نباشد فاقد خیر و برکت است .

﴿ أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ ... ﴾ (۲۱)

♦ عدم استماع و انصات صحیح قرآن کریم :

آیا در گوش فرا دادن ما به آیات قرآن روحیه پذیرش آیات و سکوت توأم با تمرکز فکر برای فهم وجود دارد؟

﴿ فَإِذَا قَرَأْتَ الْقُرْآنَ فَاسْتَعِذْ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ ﴾ (۲۲)

✽ راهبردها و راهکارهای پیامبر اعظم ﷺ و ائمه هدی علیهم السلام در مقابله با مهجوریت قرآن :

تهذیب نفس و طهارت ظاهری و باطنی و کسب تربیت قرآنی و زندگی در یک فضای قرآنی و آشنایی با قرآن و دل سپردگی به آن و تأثیر پذیری از آن همراه با خضوع و خشوع خالصانه و استماع و انصات عالمانه و تدبّر و تفکر و عمل به قرآن کریم و بهره برداری از انوار ملکوتی آن از جمله راهبردها و راهکارهای تمسک و توسل به قرآن و مقابله با مهجوریت قرآن کریم می باشد.

پیامبر اعظم ﷺ فرموده اند: «إِذَا التَّبَسْتَ عَلَيْكَ الْفِتْنُ كَفَطَعَ اللَّيْلُ الْمُظْلِمَ فَعَلَيْكُمْ بِالْقُرْآنِ»^(۲۳)
 « هرگاه فتنه ها همچون شب های سیاه بر شما روی آورد به سراغ قرآن بروید.»
 و نیز فرموده اند: « قرآن سفره مهمانی خداوند است تا می توانید از ضیافت او بهره بگیرید.»^(۲۴)

در دنیای امروز، دشمنان بشریت با پیشرفته ترین ابزار، از زمین و آسمان، بر عقاید و فرهنگ و اخلاق و ایمان ما هجوم آورده و از هیچ گونه توطئه و تحریف و القای شبهه دست بر نمی دارند. فتنه ها مانند ابرهای تاریک سایه افکنده و نیاز انسان به کشتی مطمئن قرآن و عترت از هر زمان بیشتر گشته است.

◆ معرفت به کار آمدی قرآن :

پیامبر اعظم ﷺ می فرمایند: « همانا قرآن نور آشکارا و ریسمان محکم و شفابخش بیماری ها و بزرگترین فضیلت و سعادت است. کسی که از قرآن نور و راهنمایی بخواد، او را نورانیت می دهد؛ کسی که کارهای خود را منطبق با قرآن سازد، خدا او را از لغزش ها حفظ خواهد کرد؛ کسی که به قرآن تمسک جوید، خدا دست او را گرفته و نجات خواهد داد؛ کسی که از احکام قرآن جدا نشود، خدا به او رفعت خواهد داد؛ کسی که از قرآن شفاء بخواد، به او شفاء خواهد داد؛ کسی که دستور قرآن را بر تمایلات خود و بر هر چیز دیگر مقدم بداند خدا او را هدایت خواهد کرد؛ کسی که هدایت را جز در سایه قرآن بیابد، خدا او را گمراه خواهد کرد؛ کسی که قرآن را شعار و شیوه خود قرار دهد، خدا او را سعادتمند خواهد کرد؛ و کسی که قرآن را مقتدا و رهبر و نقطه اتکاء خود قرار دهد، خداوند او را در بهشت نعیم منزل خواهد داد.»^(۲۵)

◆ توجه به حیات معنوی :

پیامبر اعظم ﷺ فرموده اند: « اگر می خواهید همچون سعادتمندان زندگی و همچون شهیدان از دنیا بروید و... قرآن بخوانید.»^(۲۶)
 عبادت مخلصانه یک ضرورت حیاتی در زندگی روزمره ما می باشد و بالاترین عبادت را رسول الله ﷺ قرائت قرآن دانسته اند.^(۲۷) قرائتی که از سر اخلاص و

عشق باشد برای اینکه آخرین حرکت لب‌هایمان و ذهنمان تلاوت قرآن باشد باید از همین حالا، با قرآن مانوس باشیم و آیات قرآن را عاشقانه زمزمه کنیم تا زبان و دهان و لب‌هایمان به تلاوت قرآن خوبیگیرد. انس دائمی با قرآن، و حضور آن در متن زندگی همه مخاطبان قرآن مانع مهجوریت خواهد بود.

♦ فضا سازی قرآن:

ایجاد یک محراب قرآنی با داشتن رحل و قرآن در خانه و تلاوت صبحگاهی و شامگاهی والدین آن هم با صوت یا ترتیلی زیبا و دلنشین در این فضای نورانی و بهره‌گیری از نعمات زیبا از قاریان خوب قرآنی برکات حیرت‌انگیزی در زوایای زندگی افراد بر جای می‌گذارد.

پیامبر اعظم حضرت محمد مصطفی صلی الله علیه و آله فرموده اند :

« خانه های خود را با تلاوت قرآن روشن کنید و منازل را مانند قبرستان قرار ندهید، چنان که یهود و نصارا چنین کردند. در کلیساها و معبدها به عبادت پرداختند ولی در منازلشان اثری نبود در هر خانه که قرآن زیاد خوانده شود خیر و برکت آن خانه زیاد می‌شود و اهل آن خانه مشمول عنایات گسترده الهی خواهند شد و آن خانه به اهل آسمان نوری می‌دهد همانطور که ستارگان، زمین را روشن می‌کنند.»^(۲۸)

«خالی‌ترین و فقیرترین خانه، خانه ایست که در آن قرآن نباشد (یعنی روح قرآن و عمل به قرآن در آن خانه نباشد).»^(۲۹)

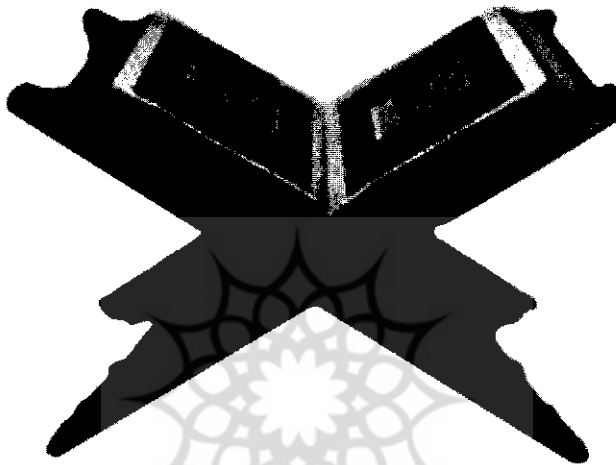
تلاوت آهنگین قرآن توسط والدین موجب گرایش کودکان و نوجوانان به قرآن و انس با قرآن خواهد شد و آنها آینده مسیر زندگی خود را، همراه با قرآن تعیین می‌کنند. تربیت قرآنی کودکان در این فضا آسان‌تر می‌شود و به تعبیر امام علی علیه السلام قلب کودک پذیرش تأثیرات اعجاب‌انگیز تلاوت قرآن و فضائل اخلاقی که از سوی اعضاء خانه و خانواده بروز و ظهور می‌کند^(۳۰) را بهتر از هر وقت دیگر دارد.

امام صادق علیه السلام می‌فرمایند: « هر جوان مؤمنی که قرآن بخواند و با قرآن مانوس باشد، قرآن با گوشت و خون او آمیخته می‌شود و خدا او را با فرشتگانی

بزرگوار که نویسندگان و حاملان قرآنند قرین می سازد و قرآن در روز بازپسین، نگاهبان او می شود.»^(۳۱)

فرهنگ سازی تجلیل از قرآن، تلاوت عاشقانه قرآن، استماع و انصات واقعی آیات قرآن و تدبیر و تفکر بر مفاهیم و مطالب آیات، از محیط قرآنی خانه و خانواده آغاز می گردد و در سطح اجتماع عمومیت می یابد و قرآن را از مهجوریت در می آورد.

❁ توسعه ادب حضور:

شناخت و معرفت نسبت به شأن و مقام و منزلت قرآن کریم به عنوان عصاره جهان هستی و کلام مستقیم الهی که حیّ و شاهد همه مخاطبان خود می باشد موجبات توسعه ادب حضور در محضر قرآن کریم می شود.

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله فرموده اند: «کسی که از قرآن تجلیل کند از خدا تجلیل کرده و کسی که قرآن را تجلیل نکند، به حریم خدا اهانت کرده است.»^(۳۲)

رسول الله صلی الله علیه و آله وقتی در برابر قرآن قرار می گرفتند، بدن مبارکش مرتعش می شد و خود را مرعوب احساس می کرد و این خوف، خوف عقلی بود.^(۳۳)

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله فرموده اند: «مادامی که در تلاوت قرآن قلوب شما نرم می شود و در خود احساس خضوع می کنید، قرآن بخوانید در غیر این صورت حق تلاوت را اداء نکرده اید.»^(۳۴)

ما باید به هنگام تلاوت قرآن، با یادآوری عظمت آفریدگار، در خود حالت خضوع و خشوع به وجود بیاوریم اگر قرآن بر کوهی نازل می شد، آن کوه از خوف خداوند متلاشی می شد اما بسیاری از دلها، در مقام معرفت، از نفوذ پذیری یک کوه سنگی هم کمترند.^(۳۵)

❁ فرهنگ سازی تدبّر و تفکر:

در کهکشان عظیم و بی‌منتهای قرآن، هر آیه، دریچه‌ای است به دنیایی وسیع و پراسرار، و هر سوره، دری است به سیاره‌ای پر رمز و راز که در جای‌جای آن، رازهای بزرگ نهفته است.

برای آشنایی با روح و معارف قرآن و بهره‌جستن از برکات و فیوضات آن تدبّر و تفکر لازم است.

قرآن کریم می‌فرماید: «کتاب مبارکی بر تو فرو فرستادیم، تا در آیات آن تدبّر کنند و خردمندان از آن پند گیرند.»^(۳۶)

پیامبر اعظم ﷺ فرموده اند: «وای به حال کسی که آیات الهی را بر زبان آورد ولی در آنها تدبّر نکند.» و امام علی علیه السلام فرموده اند: «آگاه باشید که تلاوت بدون تفکر خیری ندارد.»^(۳۷)

امام صادق علیه السلام در این ارتباط فرموده اند: «پروردگارا! عهد نامه خود را منتشر ساختی، پس نگاه مراد از آن عبادت، و قرائتم را تفکر، و تفکرم را موجب عبرت قرار ده. خدایا! قرائتم را قرائت بدون تفکر قرار مده، و نظرم را در قرآن توأم با غفلت مگردان.»^(۳۸)

تدبّر و تفکر در آیات قرآن کلید فهم قرآن است اما تدبّر هم شرایط ویژه‌ای دارد که باید به آنها توجه کاملی شود. بهترین راه فهم قرآن، تهذیب نفس از تعلقات غیر خدائی و پرهیز از هر گونه تبهکاری و منکری می‌باشد؛ زیرا مشاهده جمال نورانی قرآن با دیده ضعیف و بسته میسر نخواهد بود. لذا پیشینیان که توفیق تدبّر قرآن نصیب آنها می‌شد، سیره‌ی آنان در فراگیری قرآن این بود که ده آیه

از پیامبر اکرم ﷺ دریافت می نمودند و تا آنچه از معارف عقلی و دستورات عملی که مربوط به آن ده آیه بود فرا نمی گرفتند وارد آیات دیگر نمی شدند. (۳۹)

امام صادق علیه السلام در دستورالعمل دیگری می فرمایند:

« قرآن با شتابزدگی خوانده نمی شود بلکه کلمه کلمه و با تأنی و با دقت خوانده می شود. پس به هر آیه ای می رسیم که درباره بهشت است باید مقداری وقف کنیم و از خدا آن را مسألت نمائیم، و همچنین اگر به آیه ای رسیدیم که از جهنم سخن می گوید، باید به خدا پناه ببریم. » (۴۰)

همچنین برای پذیرش و تأثیر پذیری از قرآن لازم است که دلایمان را از هر چه غیرخدائی است پاک گردانیم؛ چون تلاوت قرآن عبادت است و قوام عبادت به خلوص نیت است.

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در این ارتباط فرموده اند:

« کسی که قرآن را از روی تظاهر و ریا و جلب توجه مردم بخواند در روز قیامت درحالی محشور می شود که در صورت او جز استخوان چیزی نیست؛ و قرآن گریبان او را می گیرد و به سوی آتش برده و در شعله رهایش می سازد. » (۴۱)

🕌 فرهنگ سازی استماع و انصات:

قرآن کریم همه را به این فرهنگ فراخوانده و لطف و رحمت حضرت حق را در گرو استماع و انصات صحیح و واقعی دانسته است. پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله در این ارتباط فرموده اند:

« تلاوت کننده و گوش فرادهنده به قرآن، در پاداش مساوی هستند. » (۴۲)

« سوگند به خدائی که جان محمد در ید قدرت اوست، شنونده قرآن که به آن معتقد باشد، اجرش از انفاق یک کوه طلا در راه خدا، بیشتر است. » (۴۳)

امام صادق علیه السلام فرموده اند: « سکوت به هنگام تلاوت قرآن چه در نماز و چه در غیر نماز واجب است. و هرگاه در حضور تو قرآن خوانده می شود، بر تو واجب است که سکوت کامل را رعایت کنی و گوش فرا دهی. » (۴۴)

پس بر ما شیفتگان قرآن و پیروان رسول اعظم و ائمه هدی علیهم السلام واجب و لازم است تا هنگامی که دیگران به تلاوت آیات الهی می پردازند با استماع و انصات دقیق :

- * احترام قلبی خویش را نسبت به کلام الهی ابراز داریم؛
- * در مقابل این بارقه رحمت، سر تعظیم و تواضع فرود آوریم؛
- * برای شنیدن مشتاقانه و عاشقانه این کلام بزرگ آسمانی، اعلام آمادگی کنیم؛
- * در معانی و مفاهیم آن توجه و تأمل کامل نموده و زمینه تدبّر و تفکّر را در خودمان ایجاد نمائیم؛
- * با سکوت و تمرکز فکر، جان خود را در معرض تابش این آفتاب حیات بخش قرار دهیم؛
- * با استماع و انصات بایسته قلب و روح خسته و پریشانمان را شاداب و پرتحرک نمائیم؛
- * و با استماع و انصات سیستم ایمنی بدن هایمان را فعال و آثار و عوارض بیماری های روانی و جسمی را کاهش و مرتفع نمائیم...

همه مسلمانان بدین منظور و نیت با آیات قرآن آشنا می شوند که این آشنائی تبدیل به انس باقرآن گردد و انس حالت تأثیر پذیری به وجود آورد و تأثیرپذیری موجب عمل به دستورات آسمانی قرآن گردد.

در احادیث بسیاری که از پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله و ائمه معصومین علیهم السلام برایمان به یادگار مانده، عقوبت دردناک کسانی بیان شده که قرآن را فرا گیرند، اما به دستورات آن عمل نمی نمایند.

پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله فرموده اند: « کسی که قرآن را فرا گیرد ولی به آن عمل نکند و محبت دنیا را بر قرآن مقدم بدارد، خود را متوجه خشم خدا قرار داده و با یهود و نصارا و کسانی که قرآن را پشت سرانداخته اند محشور خواهد بود و این شخص روز قیامت کور محشور می شود. پس عرض می کند: خداوند چرا مرا کور محشور فرمودی درحالیکه من بینا بودم؟ خداوند می فرماید: همین است. آیات

من به تو رسید ولی همه را فراموش کردی. بنابراین تو نیز امروز از فراموش شدگان هستی. پس امر می‌شود تا به سوی آتش روانه شود.»^(۴۵)

رسول الله ﷺ در نقل دیگری فرموده اند: «چه بسا تلاوت کنند قرآن است که قرآن او را لعن می‌کند.»^(۴۶)

در حدیثی دیگر پیامبر رحمت خطاب به همه نسلها و همه انسان ها در همه اعصار و قرون فرموده اند:

«ای مردم! معارف قرآن را فراگیرید و از تلاوت آن غفلت نورزید و بدانید که قرآن با شماست؛ پس شما از قرآن تبعیت کنید و پشت سرش راه بروید و جلو او قرار نگیرید، زیرا قرآن پیروان خود را به بهشت راهنمایی می‌کند و آنان که قرآن را پشت سر گذاشته‌اند و آن را مهجور گذاشته‌اند به جهنم می‌روند.»^(۴۷)

یکی از موضوعات مهمی که قرآن کریم آن را ره‌آورد وحی می‌داند «حیات طیب» یا زندگی پاک و منزه است. قرآن می‌فرماید: «زندگی و حیات طیب، بهره‌کسانی است که هم از نظر جان مؤمن و معتقد و هم از نظر عمل، صالح و شایسته باشند.»

﴿مَنْ عَمِلْ صَالِحًا مِنْ ذَكَرٍ أَوْ أَنْثَىٰ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيٰوةً طَيِّبَةً...﴾^(۴۸)

امیدوارم خدای متعال آن توفیق را مرحمت کند که دل‌های ما ظرف معارف قرآن کریم باشد. هم آیات قرآن را در مقام تلاوت بخوانیم و هم با معانی بلند آنها مأنوس بشویم، و بعد معانی آنها را در جانمان به عنوان علم راسخ جایگزین کنیم. و همراه با آن، عمل صالح را طبق آنچه قرآن راهنمایی کرده انجام دهیم، تا قرآن در دنیا و آخرت با ما باشد.

والسلام

پی نوشتها :

(۱)

- (۲) جامع الاخبار / به نقل از مستدرک الوسائل
- (۳) مستدرک الوسائل / جلد یک / باب القرآن
- (۴) سوره فرقان / آیه ۳۰
- (۵) همان
- (۶) سوره محمد (ص) / آیه ۲۴
- (۷) سوره مائده / آیه ۶۶
- (۸) سوره جمعه / آیه ۵
- (۹) سوره اسراف / آیه ۱۷۶
- (۱۰) سوره اسراف / آیه ۱۷۹
- (۱۱) سوره بقره / آیه ۷۴
- (۱۲) سوره مائده / آیه ۶۸
- (۱۳) شیخ کلینی / کافی / ج ۲ / کتاب القرآن / ص ۵۹۸
- (۱۴) سوره فرقان / آیه ۳۶
- (۱۵) سوره اعراف / آیه ۱۷۰
- (۱۶) سوره بقره / آیه ۱۲۶
- (۱۷) سوره بقره / آیه ۱۵۹
- (۱۸) سوره آل عمران / آیه ۲۱
- (۱۹) سوره بقره / آیه ۱۰۱
- (۲۰) سوره بقره / آیه ۱۲۱
- (۲۱) سوره حدید / آیه ۱۶
- (۲۲) سوره محمد (ص) / آیه ۲۴
- (۲۳) سوره نحل / آیه ۹۸
- (۲۴) شیخ کلینی / کافی / ج ۲ / کتاب القرآن / ص ۵۹۸
- (۲۵) کنز العمال حدیث ۲۳۵۶
- (۲۶) علامه مجلسی / محمد باقر / بحار الانوار / ج ۹۲ / ص ۳۱
- (۲۷) علامه مجلسی / بحار الانوار / ج ۹۲ / ص ۳۱
- (۲۸) مجمع البیان / جلد یک
- (۲۹) شیخ کلینی / کافی / جلد ۲ / کتاب القرآن
- (۳۰) عدة الداعی / صفحه ۲۱۲
- (۳۱) گفتار فلسفی / ج ۱ (تربیت جوان) فلسفی / محمد تقی
- (۳۲) الحیة / نواب الاعمال
- (۳۳) مستدرک الوسائل / جلد یک / باب القرآن
- (۳۴) آداب تلاوت قرآن / اثر مهدی مشایخی / ص ۱۱۹
- (۳۵) مستدرک الوسائل / جلد یک / باب القرآن
- (۳۶) اشاره به آیه ۴۲ سوره حسر
- (۳۷) سوره ص / آیه ۲۹
- (۳۸) مجمع البیان / جلد دو / معانی الاخبار / ص ۶۱
- (۳۹) مجمع البیان / جلد دو / ص ۱۲۱
- (۴۰) مشایخی / مهدی / آداب تلاوت قرآن / ص ۳۸
- (۴۱) مجمع البیان / جلد ۲ / کتاب القرآن / ص ۱۲۸
- (۴۲) مستدرک الوسائل / جلد یک / باب القرآن
- (۴۳) وسائل الشریعة / جلد ۲ / باب القرآن
- (۴۴) مجمع البیان / جلد یک
- (۴۵) مشایخی / مهدی / آداب تلاوت قرآن / ص ۱۷۱
- (۴۶) مستدرک الوسائل / جلد یک / باب القرآن
- (۴۷) خصال / جلد یک / باب القرآن
- (۴۸) سوره نحل / آیه ۹۷